

JOKE VAN LEEUWEN

Beginne- lingen

De jonge
jaren van 24
opmerkelijke
mensen uit
de hele wereld

QUERIDO

PHAN THỊ KIM PHÚC

VIETNAM

Tay Ninh

Trảng Bàng

het meisje dat vluchtte voor napalmbommen

Vietnam werd sinds het eind van de negentiende eeuw door Frankrijk overheerst. Toen daar na een oorlog een eind aan kwam, werd in 1954 besloten om het land te splitsen. Het Noorden kwam onder invloed van Rusland en China, het Zuiden onder invloed van de Verenigde Staten. Dat leidde al een jaar later tot een oorlog, de Vietnamoorlog, die in Vietnam de Amerikaanse oorlog heet.

De Verenigde Staten verloren en in 1975 werd Vietnam weer één land.

Kim Phúc werd in 1963 in Trảng Bàng geboren. Die stad ligt in het Zuiden. Als klein meisje merkte ze niet veel van de oorlog. Wel liet haar grootmoeder, die vlakbij woonde, haar de sporen zien van schoenzolen met een afdruk als van autobanden. Ze vertelde dat het de sporen waren van strijders uit het Noorden die daar 's nachts in hun zwarte kleren voedsel kwamen stelen. Zij heetten de Vietcong en ze voerden een guerrilla, een ongeregeld gevecht. Ze konden zich goed verstoppen en groeven vaak tunnels om van daaruit onverwacht in de aanval te gaan. Omdat ze Vietnamezen waren, kenden

ze het land veel beter dan de Amerikaanse jongens die als een georganiseerd leger naar Vietnam waren gestuurd.

Verder merkte Kim dus niet veel van wat er aan de hand was. Haar ouders wel. En haar oudste zus ook, want de Vietcong verplichtte haar als lerares die kon lezen en schrijven met hen mee te werken. Eigenlijk was Kims zus tegen de Vietcong, maar ze keek wel uit om dat te laten merken, want dan was ze haar leven niet zeker.

Kim was het vijfde kind, maar ook nummer zes, want geen enkel kind kreeg nummer één, ook al was het 't eerste kind. Die manier van tellen waren ze gewoon.

Ze hadden meer dan genoeg te eten, en Kim genoot van het leven. Ze huppelde met haar vrienden van school naar huis, over een zandweg tussen de akkers, en daarna door een dicht bos, tot ze thuis het grote terras op rende dat haar vader zelf had aangelegd. Als ze met haar beste vriendin Hanh thuis kwam, gooide ze haar schooltas in een hoek, klom in de brede takken van een guaveboom en plukte twee van die lekkere zoetzure vruchten die ze meteen opaten met pitjes en al, terwijl het gele sap over hun kin sijpelde. Er stonden meer dan veertig guavebomen om het huis heen. Haar ouders bezaten ook bananenbomen, kokospalmen, en bomen met sappige grapefruits en met de stekelige stinkende vruchten die doerians heten. Ze hielden ook meer dan honderd varkens, en er liepen kippen, eenden, honden, zwanen en katten rond.

Omdat haar ouders allebei hard aan het werk waren, zorgde een oudoom, die bij Kim en haar familie inwoonde, dan voor de kinderen.

Kim had een hutje in een boom, waar ze graag zat te lezen. Als haar oudoom haar riep voor het eten, kwam ze niet naar beneden.

Dat deed ze pas als haar moeder na een lange werkdag thuiskwam.

'Heb je nog niet gegeten?' vroeg die.

Dat had ze wel, ze had de vruchten geplukt die in trossen vlak bij haar hingen.

Haar moeder stond op als het nog donker was en maakte soep klaar om te verkopen. Vaak had ze niet langer dan drie uur geslapen. Eerst runde ze een soepstalletje voor de gevel van een kruidenierswinkel in de stad, maar toen ze genoeg had verdiend, kocht ze een officiële plek op de markt. De zaken gingen zo goed dat ze er nog een soepkraam bij kon kopen en er plaats was voor wel tachtig klanten. Dat waren niet alleen de mensen van Trảng Bàng, maar ook Amerikaanse soldaten. Kims vader kon evengoed lekker koken. Het allerlekkerste vond Kim de zelf gevangen vis die hij op de hete kooltjes van de barbecue klaarmaakte, met gewokte groenten erbij.

Als de regentijd aanbrak, danste ze op blote voeten in de warme nattigheid en maakt ze van het grote terras een glijbaan.

Kim Phúc betekent Gouden Geluk, en de eerste acht jaar van haar leven leek het alsof die naam helemaal bij haar paste.

Maar intussen was het wel oorlog. En die kwam in 1972 steeds dichterbij. Er klopten mensen bij hen aan die uit hun gebombardeerde dorpen waren weggevlucht. Kims ouders gaven ze te

eten. Ze bleven een paar weken of nog langer en trokken dan weer verder.

Op 6 juni maakte haar moeder Kim wakker terwijl het nog donker was.

‘Opstaan,’ zei ze, ‘we moeten hier weg!’

Kim snapte er niks van. Haar moeder hoorde al aan het werk te zijn.

‘Geen vragen, schat.’

Uren eerder waren er Vietcongsoldaten gekomen. Die hadden hun huis in beslag genomen en alle binnendeuren eruit gehaald. Ze waren een tunnel aan het graven. Kims vader zat al ergens anders ondergedoken. Hij had steeds meer voor de Vietcong moeten doen en werd veel te veel door hen onder druk gezet. Daarom had hij zich bij een vriend verschanst.

Kims moeder was een dapper mens. Op een keer waren er dicht bij haar soepkraam explosieven ontploft die in een fietstas zaten. Ze zag het gebeuren. Tientallen mensen stierven of raakten zwaargewond. En toen zij als dader werd aangewezen, alsof ze dat stiekem voor de Vietcong had gedaan, en ze een maand onschuldig in de gevangenis zat, bleef ze kalm. Haar onschuld zou wel bewezen worden, dacht ze, en dat werd die ook.

Toen de Vietcongsoldaten midden in de nacht hun huis hadden ingepikt, was Kims moeder zo breeduit mogelijk voor hun neus gaan staan.

‘Dat jullie ons huis innemen, daar kunnen we niks tegen beginnen,’ zei ze, ‘maar laat mijn gezin eerst ontkomen.’

In de CaoDaitempel aan de rand van Trảng Bàng vonden ze onderdak. CaoDai is een godsdienst die toen nog maar een halve eeuw bestond. Het is een mengeling van bestaande godsdiensten, waarin voor alle goden plaats is.

En daar zat Kim op een zee van witte en lichtgele tegels, omringd door zuilen met kleurige geboetseerde draken onder een al even kleurig hoog plafond. Er waren nog een stuk of dertig anderen die er hun toevlucht hadden gezocht.

Tot haar geruststelling zag ze in een bijgebouwtje genoeg eten liggen om geen honger te hoeven hebben. Buiten stonden Zuid-Vietnamese soldaten die hen bewaakten. Ook dat zag er geruststellend uit. De Vietcong kon hier vast niet komen.

De kinderen speelden met wat ze konden vinden. Ze maakten huisjes van de bamboeplanten die het terrein omringden, noemden twee maiskolven vaders en moeders en zochten wat kleinere kolven die de maiskinderen werden. De grotere kinderen speelden de oorlog na, alsof ze daarmee hun angst konden veranderen in moed. Buiten stonden guavebomen en broodbomen, die zo genoemd worden omdat de smaak van de vruchten aan vers brood doet denken. Kim miste haar eigen guaveboom, waarin ze zo vaak uren had zitten lezen.

Binnen drong de brandlucht door van in de fik gestoken huizen, akkers en bomen.

De grote weg naar Trảng Bàng werd afgesloten. Er vloog heel laag een vliegtuig over. De soldaten wisten wat dat betekende. Zo'n vliegtuig verkende een terrein voor een volgend vliegtuig dat er bommen op zou gooien. Het was een toestel van hun

eigen Zuid-Vietnamese en Amerikaanse leger. Misschien dachten ze dat de Vietcong in hun buurt zat en wisten ze niet dat er gewone vrouwen en kinderen in de tempel zaten.

‘Ren allemaal weg!’ riepen de soldaten.

Kim rende met haar broers en zussen de grote weg op. En toen vielen de bommen. Het leek of die zweefden en over de grond buitelden. Kim zag de anderen niet meer door de dichte rook om haar heen. Even stond ze als aan de grond genageld, maar meteen rende ze verder.

In de bommen zat napalm, een kleverig bloedwarm chemisch goedje dat aan Kims rug en linkerarm bleef plakken, in haar huid drong en haar wijde katoenen tuniekpak verbrandde. Ze bleef doorhollen, gillend van de pijn en de doodsangst. Ze was als enige helemaal bloot, de anderen hadden hun kleren nog aan. Ze waren niet zo gewond geraakt als Kim, maar ze schreeuwden en renden net zo hard. Ze zagen soldaten op de weg staan, het leek of die haar en de anderen wilden helpen. Een van hen maakte foto’s.

‘Het is te heet! Het is te heet!’ gilte Kim. ‘Ik ga dood!’

Nick Ut heette de man die de foto’s maakte. Hij tilde Kim voorzichtig in een busje en reed met haar naar het ziekenhuis. Daar verloor ze het bewustzijn. Iedereen dacht dat ze wel zou sterven en dat ze haar niet meer konden helpen. Het was er bovendien al overvol met oorlogsgewonden. Maar Nick Ut zei: ‘Als jullie haar vandaag niet verzorgen, dan hebben jullie een groot probleem.’

Kims vader was al naar het ziekenhuis gekomen. Hij hield een arts aan die hij kende.

‘Ze leeft nog, breng haar naar het Eerste Kinderziekenhuis!’

Kim werd er meteen in een ambulance naartoe gebracht. Ze kreeg bloed van haar moeder toegediend. Ze onderging een stuk of zeventien operaties. Elke dag moest ze in een speciaal bad zitten. Dat hielp wel, maar deed ook vreselijk veel pijn, zoveel dat ze ervan flauwviel.

Haar vader bleef dag en nacht bij haar. Als hij moe was, sliep hij buiten op een stenen bank. Haar moeder stond weer soep te verkopen, want er moest geld worden verdiend.

Kim kon geen kleren aan haar huid verdragen, ze kon niet meer staan of lopen, en het enige eten dat ze kreeg vloeide met een sonde rechtstreeks naar haar maag.

Na meer dan een jaar mocht ze weer naar huis, maar het was een gehavend huis. Door de bommen was het dak zo kapot dat je de sterren kon zien. De muren waren zo beschadigd dat dieven zonder moeite binnen konden komen, wat ze soms ook deden. De badkamer en de wc waren weg, net als de koelkast en de diepvries. De fruitbomen waren kapot of weggeslagen. Nooit eerder waren ze arm geweest, maar nu waren ze het wel. Hun douche was een miezerig straaltje uit de tuinslang, hun eten bestond uit een beetje rijst en koude groente. Ze hadden niet genoeg geld om medicijnen te kopen. En 's nachts waren ze bang dat er dieven kwamen.